

הכוסיות זכוכית על גבי המנורה ועוד דיני חנוכה - שיעור 253

(שיעורים בעניני חנוכה 42, 89, 129, 173-174, 210-211)

I. בענין הדלקת נר חנוכה בחוץ בזמן הזה שאין לו סכנה

עיינן בשו"ת מנחת יצחק (ו - ס"ו) שהביא האור זרוע שעמד בשאלה זו ולא מצא תירוץ והעיטור כתב שאחר שנהגו על הסכנה נהגו ונשארו במנהגם וראיה לזה משופר שהיו תוקעים בשחרית ומחמת הגזירה קבעוהו לאחר שחרית ולא חזרוהו אחר הגזירה דשמא יחזור הסכנה (מ"ב תקפ"ח - סק"ז) ועיינן בערוך השלחן (תרע"ח - כ"ד) דא"א להניחם בחוץ אם לא להסגירם בזכוכית וכולי האי לא אטרחוהו רבנן ולא יהיה היכר למצוה כל כך וגם בכל המקומות לא יניחו לעשות כך ועוד כתב דבא"י הנוהגים להדליק מבחוץ הם רק מיעוטא כלפי הנוהגים להדליק בפנים ובחור"ל לא ראינו להגדולים דינהגו כן ושמעתי שאביו של רב אלישיב הדליק בחוץ ביוראף (Europe)

II. בזמנינו שישנם עוברים ושבים בשוק עד שעות מאוחרות בלילה האם צריך להניח שמן בנר חנוכה שידליק כשיעור זה וגם הדלקה בפנים עוברים ושבים בבית עד זמן מאוחרת

(א) עיינן בתשובות והנהגות (ב - ע"ג) שהביא ראיה מהרמב"ם (חנוכה ז - ה) שהשיעור חצי שעה או יותר ונהג הרב מכריסק שנתן שמן עד חצות הלילה דלא תכלה רגל מן השוק עד זמן זה

(ב) אמנם עיינן בשו"ת משנה הלכות (ז - ע"ט) דשיעור זה בכל מקום ובכל זמן וכן משמע מהאג"מ (ד - ק"ב - ו) דאין צריך שמן רק לחצי שעה אחר צאת הכוכבים אף בזמן הזה ועיינן בש"ג שמביא דברי התוספות וסמ"ג שבזמן הזה שמדליקין בפנים אין צריך שיעור שמן כלל דכיון שראו בני ביתו הנרות אין עוד מצוה ודי בשיעור מועט (מועדים וזמנים ופסוקים והנהגות ה"ל)

(ג) עיינן בשו"ת אור לציון (ב - מ"ד) שכתב דחצי שעה או יותר דכתב הרמב"ם נתכוון לטעם אחר דהיינו דאם ידליק קודם שקיעת רבי יוסי משום שרוצה להחמיר ולהדליק כרבי יהודה ממילא צריך יותר שמן ודלא כהרב מכריסק והמועדים וזמנים

III. יש מפקפקים בהדלקת נר חנוכה בכוסיות זכוכית על גבי המנורה של כסף משום (c) שמורידו ממדרגת כלי כסף למדרגת כלי זכוכית ועוד (ב) שכלי שאינו יכול לעמוד מאליו אינו כלי ונר חנוכה צריך כלי

(א) עיינן בספר הזכרון לרב יצחק הוטנר (דף תל"ח) שהביא שם מספר חסד לאברהם שהוא סבו של החיד"א דזה הכלל דכל כלים שאינם יכולים לעמוד מאליהם בלא סמיכה אינם ראויים לנר חנוכה ולא לנר שבת שכל נר שאנו מברכין עליו צריך שיהיה כלי ואם אינו יכול לעמוד על שוליו אינו כלי ואנו למדים נר חנוכה מנרות בית המקדש שהם כלים ומקור היסוד הוא מיוחס לכתב יד של ר' יצחק סגי נהור בנו של הראב"ד ודעתו שכלי לנרות חנוכה היא לעיכובא ואמר שהם דברים שמסר לו מאליהו הנביא וכ"כ השו"ת אבני נזר (ת"ק) דהמדבקים נרות של שעה בכותל ואין משימין אותם בכלים לא יצאו ידי חובתם כהחסד לאברהם (ה"ל) וכתב שם שתלוי במחלוקת הפוסקים ומ"מ הכריע כהחסד לאברהם לאיסור ועיינן בשע"ת (תרע"ג - י"ג) ובשדי חמד (ח"ט מערכת חנוכה)

(ב) אמנם בשו"ת שבט הלוי (ח - ק"ז) בנידן דידן כתב דהעיקר שיהיו נרות דולקים ואין הכלי בכלל המצוה וצורת המנורה רק הכשר ונוי וגם קרוב לומר שזכוכית הזה בטל לעיקר המנורה שהיא של כסף ושפיר דמי בגדר מעלות של זה קלי ואנוהו ועוד כתב דמצינו בכלי שרת (פסחים ס"ד) שכל כלי שרת כך נעשו שיהיו חדין מלמטה ואינם יושבים בלא סמיכה

(ג) עיינן בספר הלכות חג בחג (חנוכה דף פ"ג) שהביא השו"ע (ק"ט - ה) דכלי שתחלת תיקונו כן שאינו יכול לעמוד בלא סמיכה ואין משתמשין בו אלא ע"י סמיכה חשיב

שפיר כלי וכשר לנטילת ידים ועוד כתב דטעם בנו של הראב"ד אינו משום דצריך כלי דומיא דכלי בבית המקדש אלא שנ"ח צריך שיהיה דומיא דמנורה שיהיה לו בית קיבול ולכן אף לשבת אינו ראוי בלא בית קיבול אבל בנ"ד הכוסיות יש להם בית קיבול

(ד) ועיין בשו"ת אז נדברו (י"ג - מ"ט - נ) שכתב דאין שום ראייה מהחסד לאברהם דלא כתב דבעינן דין כלי אלא דהדגיש דהכלים שאינם ראויים לעמוד מאליהם כמו קליפת הבצים שאינו ראוי לקבלה דנר חנוכה צריך שיעור שמן ונפק"מ בדחקק תפוחי אדמה דשפיר דמי וכן נפק"מ בכוסיות שלנו וגם באב"נ מבואר דמהרשב"א והר"ן והרדב"ז מוכח שא"צ כלי וגם המהר"ל כתב "דרך שבגמרא נשאר בתיקו"

(ה) עיין בשו"ת שבט הקהתי (ג - ה"ח) שהביא ראייה ממסכת כלים (פי"ג - מ"ו) צענין (טומאת מפתח) דעץ הטפל למתכת טמא והמתכת הטפל לעץ טהור וכן החותם של מתכת טפל לטבעת של אלמוג שהטבעת הוא התכשיט והוא העיקר ה"נ בנידן דידן המנורה של כסף הוא העיקר והכוסיות טפלין ובטלין לו

(ו) ולמעשה - עיין בפסקי תשובות (תרע"ג - ה"ח) כתב דהמחמיר כשיטת החסד לאברהם והאב"נ ורבי יצחק בנו של הראב"ד שהם דברים שמסר לו אליהו הנביא שפיר עבד מ"מ שמעתי דרב אלישיב לא חשש לדברי האוסרים וגם שמעתי מרב מנשה קליין דאין חשש בדבר ולכן יש להתיר מד' טעמים (c) שרוב הפוסקים סוברים דנר חנוכה אין צריך כלי ועוד (b) דאם תיקנו מתחילתו לכך חשיב כלי ועוד (g) הכוסיות בטלים להמנורה שהוא של כסף ויותר מכולם (e) פוק חזי מאי עמא דבר שכולנו משתמשים בכוסיות אלו

IV. היה אורח בשבת וחוזר לביתו לאחר שבת איפה ידליק?

(א) עיין בתשובות והנהגות שאם יכול להגיע לביתו עד שבע וחצי יזרו לעשות כן וידליק שמה ואם לאו ידליק במקום הנמצא וזה דוקא אם נמצא שם כ"ד שעות ואפילו להפרי חדש מותר (בה"ל תרע"ז - ח ד"ה צמקוס שאוכל) ועיין במקראי קודש (דף נ"ג) דמקום שנמצא שם הוא ביתו

(ב) אמנם כמה מגדולי ההוראה בירושלים דקדקו מלשון הפרי חדש שדוקא בהולך על כל ימי החנוכה אבל ההולך לשבות שכתו אצל קרוביו ידליק בביתו (ספר חג בחג דף ל"ח) ועיין בשיעור 89 שכתבתי על ענין זה באריכות ואיברא בקונטרס ימי החנוכה כתב בשם הגרשז"א שבכל ענין יכול לכתחילה להדליק במקום ששהה בשבת שכל זמן שלא יצא משם לא נפקעה הקביעות אמנם לדברינו אין קביעות בפחות מח' ימים אם דרכו לחזור

(ג) ההולך מביתו עם כל משפחתו אחר פלג המנחה ולא יחזור הלילה אפשר דחל עליו כבר חובת הדלקה בביתו (חובת הדר דף ק"ד - מ"ט) ויש חולקים דאם מדליק בפנים ואין איש בבית ליכא פרסומי ניסא ודו"ק ואם הולך קודם הפלג ולא יחזור הלילה עיין במ"ב (תרע"ז - סק"ז) דדעת המהרי"ל ומהרי"ו דשיתוף בזמן הזה אינו מועיל שכל אחד מדליק לעצמו ואתו למחשדיה ולא פלוג ועוד יש מחלוקת אם אכסנאי הסומך על שלחן בעל הבית יש לו דין בני ביתו או רק אכסנאי ועיין בשו"ת הרשב"א (תקמ"ג) שדינו כאכסנאי ואינו יכול להדליק בברכה ולגן המלך ודעימיה יש דין בני ביתו ויכול להיות מהדרין מן המהדרין ולכן יותר טוב להדליק נרות ויוצא הברכות מאחר (מ"ב תרע"ז - סקט"ז) ועיין בשיעור 89

V. אין לחוש להשעוה שמצופה הפתיל צף כיון שהשעוה נמיסה מיד (שיעור 129)

VI. יש חשש ברכה לבטלה אם הנשים מברכות על ההלל (שיעור 210 באריכות)

VII. הבנות אינן מברכות על נרות משום שאינן בתורת מהדרין מן המהדרין רק בתורת נר איש וביתו (הרב מבריסק) ועיין בתשובות והנהגות (3 - ש"3 - ז) וע"ע בספר חנוכה מרב שמעון איידער ששמע מפי רב משה פיינשטיין דנוהגין להקל

נפס לטלונין שמת אב' אורי ר' אלעזר ליפא ב"ר עסקא ארזב"ר ע"ה אלא אורתי' באשה רחל ב"ר גרשון חנוך הס"ק הכהן ע"ה